

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____М.М.Рижков

«__»_____2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ

КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»

ЗА ОСВІТНЬОЮ ПРОГРАМОЮ «ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА

ДИПЛОМАТІЯ»

**Тема: «ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНТА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗОВНІШНЬОЇ
ПОЛІТИКИ США»**

Виконавець: студент 2 курсу, 207 групи, Семеніхін Андрій Олегович

Керівник: професор кафедри Микола Миколайович Рижков

Нормоконтролер: _____
(підпис) (П.І.Б)

КИЇВ 2020

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США.....	5
1.1 Поняття зовнішньої політики США.....	5
1.2 Принципи зовнішньої політики США.....	10
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ПРЕЗИДЕНТА У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ РЕГУЛЮВАННІ США.....	18
2.1 Роль повноважень президента у зовнішній політиці США.....	18
2.2 Повноваження президента США у сфері зовнішньої політики.....	29
ВИСНОВКИ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44

Інститут президентства - широко поширене явище в сучасному світі. У багатьох країнах різного рівня розвитку, це інститут функціонує вже тривалий час. Жоден політичний інститут не вплинув на хід світової історії в XX столітті настільки глибоко значно, як президентський інститут США. Для правильного розуміння механізму дії демократичних урядових і громадських систем необхідно розгляд самого інституту президентства, його сутність і особливості.

Обрання президента, його повноваження, взаємовідносини із законодавчими органами, терміни перебування при владі і багато хто інші риси, які визначають конкретний зміст цієї форми правління, далеко не адекватні в різних країнах. Вони визначаються історичними особливостями, політичними традиціями, співвідношенням сил між президентом іншими органами влади, між протиборчими і багатьма іншими чинниками.

Історія президентства, взята у світовому масштабі, аж ніяк не свідчить про те, що наявність цього інституту є критерієм демократичності держави взагалі, і його політичного устрою зокрема. Поява такого явища як інститут президентства в нашій країні привело до зростання інтересу до конституційних основ і практичних форм президентства, інтерес до ролі особистості президентів (їх походженням, освітою, слабким і сильним сторін їх характеру, політичних дій та упущень, до їх краху або величі). Тому, тема роботи є однією з найбільш актуальних як для історії, так і для політології, соціології, юриспруденції.

Мета роботи: дослідити інститут президента у забезпеченні зовнішньої політики США

Об'єкт роботи: зовнішня політика США.

Предмет роботи: інститут президента у зовнішній політиці.

Завдання роботи наступні:

- розглянути поняття зовнішньої політики США;
- дослідити принципи зовнішньої політики США;
- проаналізувати роль повноважень президента у зовнішній політиці США;
- проаналізувати повноваження президента США у сфері зовнішньої політики.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ США

1.1 Поняття зовнішньої політики США

Зовнішня політика Сполучених Штатів офіційно проводиться президентом і держсекретарем. Менш формальна зовнішня політика проводиться через обмін громадянами і іншими державними чиновниками, через торгівлю або через треті держави або організації. Зовнішня політика США відрізняється великою економікою, добре фінансованими збройними силами і помітним політичним впливом. Згідно Всесвітнього довідника ЦРУ, Сполучені Штати володіють найбільшою в світі економікою, добре фінансованими збройними силами і великим політичним впливом.

Офіційно заявлені цілі зовнішньої політики США неодноразово згадувалися і підкреслювалися урядовцями:

- Захист безпеки і свободи всіх американських громадян, як в Сполучених Штатах, так і за кордоном;
- Захист союзних країн США від нападу або вторгнення і створення взаємовигідних міжнародних угод в галузі оборони і партнерства для забезпечення цього;
- Просування світу, свободи (особливо слова і підприємництва) і демократії у всіх регіонах світу;
- Сприяння вільної торгівлі, не обтяженої тарифами, заборонами і іншими економічними бар'єрами, і сприяння капіталізму з метою стимулювання економічного зростання, поліпшення умов життя в усьому світі і сприяння продажу та мобільності американських товарів міжнародним споживачам;
- Надання допомоги в цілях розвитку та гуманітарної допомоги нужденним іноземним громадянам.

Сполучені Штати часто критикують за те, що вони не відповідають цим благородним цілям, оскільки національні інтереси, односторонні рішення і проектування влади часто суперечать заявленим цілям при досягненні найближчих і короткострокових цілей. Таким чином, хоча багато людей у всьому світі захоплюються його принципами, вони не довіряють реальній політиці Сполучених Штатів. Ця проблема виникає через відсутність будь-яких стримувань і протидії при використанні президентом влади у зовнішній

політиці. Коли Сполучені Штати були молоді і відносно безсилою країною, це не було проблемою. Однак у міру того, як його вплив у світі зростав, використання цієї сили в односторонньому порядку стало проблемою, аналогічною будь-якого іншого неконтрольованого використання сили, яке турбувало засновників Сполучених Штатів.

Президент укладає договори з іноземними державами. Президент також є головнокомандувачем збройних сил і, як такий, має широку владу над збройними силами після їх розгортання. Державний секретар є міністром закордонних справ Сполучених Штатів і головним провідником міждержавної дипломатії.

Конгрес має право оголошувати війну, але президент має право направити війська на територію на 60 днів без схвалення Конгресу. Сенат (одна з двох палат Конгресу) також володіє винятковим правом стверджувати договори, укладені президентом. Конгрес також несе відповідальність за прийняття законопроектів, що визначають загальний характер і політику зовнішньої політики Сполучених Штатів [5, с. 13].

Третя гілка влади - Верховний суд, який традиційно відіграє мінімальну роль у зовнішній політиці.

Зовнішня політика США все частіше піддається критиці як в зарубіжних, так і у вітчизняних ЗМІ. Критики зовнішньої політики США схильні стверджувати, що принципи, які обнародовано в зовнішньополітичній риториці, суперечать багатьох зовнішньополітичних дій:

- Риторика свободи і демократії за підтримки багатьох колишніх і нинішніх диктатур.

- Риторика про вільну торгівлю за кордоном при продовженні введення імпорتنих мит для захисту місцевої промисловості, такої як деревина, сталь і сільськогосподарська продукція, від глобальної конкуренції.

- Заява про щедрість США, яка, хоча і висока в абсолютному вираженні, відносно низька порівняно з іншими західними країнами, якщо вимірювати її в процентах від ВВП.

- Риторика екологічної стурбованості при відмові підписувати екологічні договори, такі як Кіотський протокол.

- Риторика захисту прав людини при відмові підписати багато міжнародних договорів з прав людини або прийнятті Всесвітнього суду.

- Нездатність діяти відповідно до принципів справедливої війни при превентивному вторгненні в Ірак.

Є різні відповіді на цю критику. Деякі стверджують, що США зобов'язані використовувати свою міць для створення більш мирного світу. Деякі стверджують, що посилення американської військової присутності в усьому світі є наслідком внутрішньої нестабільності світової державної системи, що існувала в кінці XIX століття. Вроджені вади цієї системи великих держав призвели до початку Першої і Другої світових воєн. Сполучені Штати взяли на себе значну миротворчу роль через легко продемонстрованої міждержавної незахищеності, що існувала до 1945 року.

Крім того, деякі експерти заявили, що, оскільки вторгнення в Ірак під керівництвом США не було війною для захисту від неминучої загрози, це була агресивна війна, і тому відповідно до Нюрнберзькими принципами воно являє собою вищу міжнародний злочин, від якого всі інші війни слідують злочини. Наприклад, Бенджамін Ференц, головний обвинувач у нацистських військових злочинах в Нюрнберзі, сказав, що Джордж Буш має постати перед судом за військові злочини разом з Саддамом Хусейном за початок «агресивних» воєн - Саддам за його напад на Кувейт в 1990 році і Буш за його вторгнення в 2003 році Іраку. [8, с. 13]

Аналогічним чином, відповідно до Статуту ООН, ратифікованим США і, отже, обов'язковим для нього, всім державам-членам ООН, включаючи США, заборонено застосовувати силу проти інших держав-членів (Ірак є членом ООН), крім як для захисту від неминучого нападу або відповідно до явним дозволом Ради Безпеки ООН (Статут ООН; міжнародне право)[9].

Інші критики-реалісти, такі як Дж. Ф. Кеннан, відзначали, що відповідальність Сполучених Штатів полягає тільки в захисті прав своїх власних

громадян, і тому Вашингтон повинен надходити з іншими урядами саме так. На думку реалістів, сильний акцент на демократизацію або державне будівництво за кордоном був одним з основних принципів дипломатичної філософії президента Вудро Вільсона. На думку реалістів, нездатність Ліги Націй забезпечити дотримання волі міжнародного співтовариства у випадках з нацистською Німеччиною, фашистською Італією і імператорською Японією в 1930-х роках, а також внутрішня слабкість нових держав, створених в Парижі. Мирна конференція, продемонстрував дурість ідеалізму Вільсона.

Щедрість США не проявляється у відносно низьких витратах на іноземну допомогу в цілях розвитку (вимірюваних в процентах від ВВП) у порівнянні з іншими західними країнами.

Однак щодо товарів і грошових сум США найщедріші. Середній громадянин США жертвує на благодійність щодо більше свого особистого, особистого часу і доходів, ніж громадяни будь-якої іншої країни. Релігійна десятина, термінові пожертвування організаціям з надання допомоги та пожертви на медичні дослідження, наприклад, є звичайним і частим явищем. Структура податкового кодексу США призначена для стимулювання приватних осіб і корпорацій до благодійних пожертв.

Сполучені Штати залучені в кілька територіальних суперечок, включаючи морські суперечки з приводу входу Діксон, моря Бофорта, протоки Хуан-де-Фука, Північно-Західного проходу і районів навколо острова Макіас Сил і Норт-Рок з Канадою. [12, с. 7]

Ці суперечки останнім часом увійшли в сплячку, і в основному вважається, що вони не впливають на міцні відносини між двома країнами.

Інші спори включають:

- Військово-морська база США в затоці Гуантанамо орендується у Куби, і тільки взаємну угоду або відмову США від цієї території може розірвати договір оренди. Куба стверджує, що договір оренди є недійсним, оскільки поправка Платта, що встановлює договір про оренду, була включена до Конституції Куби

під загрозою застосування сили і, таким чином, анульована статтею 52 Віденської конвенції 1969 року про право міжнародних договорів.

- Гаїті претендує на острів Навасса.

- США не висували ніяких територіальних домагань в Антарктиді (але залишали за собою право зробити це) і не визнають домагань будь-якої іншої країни.

- Маршаллові острови претендують на острів Уейк.

Оскільки Конституція Сполучених Штатів говорить, що зовнішня політика США проводиться виконавчою гілкою уряду, не існує політико-структурного методу, що гарантує, що зовнішньополітичні дії відображають американські ідеали. Джордж Вашингтон привів в рух зовнішню політику США.

Однак у міру зростання бізнесу США вони виступали за створення військово-морського флоту, який міг би допомогти зробити світ безпечним для торгівлі.

Досягти цих цілей в короткостроковій перспективі часто було легше, працюючи з недемократичними режимами, які захищали б стратегічні і економічні інтереси США як держав-клієнтів. В інших країнах кожні кілька років часто відбуваються зрушення в зовнішній політиці США, коли обираються нові президенти з іншими зовнішньополітичними пріоритетами і цілями. Через це важко повірити в те, що Сполучені Штати надійно скористаються своєю міццю.

Тим не менш, багато людей приєднуються до ідеалів зовнішньої політики США і хотіли б, щоб вони стали реальністю, а не просто риторикою. Розвиток послідовності в зовнішній політиці та затвердження лідерства без подвійних стандартів у міжнародних справах і в таких організаціях, як ООН і НАТО, будуть необхідні для того, щоб допомогти легітимізувати зовнішню політику США в очах всього світу.

1.2 Принципи зовнішньої політики США

Розумний хід економіки США диктує потребу в більш широкому доступі до світових ринків. Проникнення торгівлі США на Далекий Схід почало зростати ще в середині XIX століття. Потім держави брали активну участь у втручанні європейських держав аж до Японії (1864) та Китаю (1900), досягнувши в цих країнах важливих торгових привілеїв. Європейські держави не були більше задоволені участю США в праві.

Більшість американців переборювали настрої (у тому числі і політично критичні), змінені ізоляціонізмом. До нього наблизив суть доктрини Монр.

До кінця 19 ст. заклик політики США став більш образливим. Зміцнювалося приплив американців у Китай та Японію. У 1893 р. США, організувавши державний переворот на Гавайських островах, знищили Тихоокеанські острови за власний Володін.

До цієї години практично вся "периферія" вже була підпорядкована провінційним європейським державам. До цього, перед американцями, існували два шляхи: задовольнятися одними і тими в упорядкованих землях, або спробувати позбутися "шматок пирога" [14, с. 11].

США обрали другий шлях, який в 1898 р. призвів до війни з Іспанією. Ця війна (як і ряд інших воєн та конфліктів тих років) стала своєрідною прелюдією до подій, що призвели до Першої світової війни.

Реконструкція Півдня, залишивши низку невирішених питань, загалом закріпила результати громадянської війни. До кінця XIX ст. США стали провідною світовою промисловою державою, а зростання військового та економічного потенціалу країни дозволило керівництву перейти до більш активної зовнішньої політики.

Як найбільший експортер капіталу у формі прямих інвестицій, США активно прагнуть створити необхідний інвестиційний клімат для своїх корпорацій за кордоном, надаючи їм всебічну підтримку, включаючи військовий

тиск. Основні зусилля в цій галузі спрямовані на створення ліберальної системи інвестицій для американських інвесторів та захист їх власності.

Сприяння експорту приватного капіталу проявляється через державну корпорацію приватних інвестицій за кордон. Він надає інвестиційні гарантії, забезпечує пряме фінансування, проводить підготовчі роботи для реалізації іноземних інвестиційних проектів.

У США діє національний режим прямих іноземних інвестицій. Офіційно вони обмежені лише в інтересах національної безпеки в ряді гірничодобувних та обробних виробництв, включаючи авіацію, суднобудування, атомну енергетику, морське судноплавство, повітряний транспорт, радіомовлення та космічний зв'язок. У цих випадках режим найбільшого сприяння застосовується до іноземних інвесторів. Одночасно адміністрація США посилила моніторинг та контроль за надходженням та функціонуванням іноземного капіталу. У зв'язку з цим було прийнято ряд законодавчих актів.

Важливим засобом сприяння іноземній діяльності американських компаній є програми економічної допомоги США іноземним країнам. Угоди про допомогу часто визначаються зобов'язаннями країн-одержувачів створити інвестиційний клімат для діяльності американського капіталу, щоб гарантувати його від націоналізації. Були внесені зміни до законів про іноземну допомогу, які дозволяли президенту призупиняти економічну допомогу країнам, які націоналізували майно американських компаній або громадян, і не передбачав та не вживав заходів щодо компенсації. Вони також уповноважили представників США в міжнародних організаціях виступити проти надання багатосторонньої допомоги тим країнам, які експропріювали американське майно. [2, с. 15].

Зовнішньоторговельні позиції країни перебувають у сфері постійної уваги адміністрації. У сфері зовнішньої торгівлі існує подвійний курс, спрямований на забезпечення свободи торгівлі у світі та захист його ринку. Адміністрація захищає інтереси певних соціальних верств і груп від надмірного іноземного впливу, враховуючи погляди прихильників своєї партії. Масштаби протекціонізму в США дуже значні. До товарів, що підпадають під високі митні

тарифи, належать одяг, взуття, тютюн та тютюнові вироби, овочі та вироби з них. Особливо сильна шкода завдана експорту виробничої продукції з країн, що розвиваються. Політика протекціонізму проводиться на виборах.

Ряд країн, курс яких не подобається США, проводить політику заборони економічних зв'язків. Серед країн, на яких поширюються заборони на торгівлю, звинувачення у тероризмі чи нерозповсюдженні, порушення прав людини, є Іран, Сирія, Північна Корея, В'єтнам, Куба та Лівія.

Як ключове питання в минулому, сьогоденні і майбутньому країни, зовнішня політика Сполучених Штатів воістину є результатом спільних зусиль як виконавчої, так і законодавчої гілок федерального уряду.

Державний департамент керує загальною розробкою і контролем зовнішньої політики США. Поряд з численними посольствами і місіями США в країнах по всьому світу, Державний департамент працює над застосуванням своєї Порядку денного зовнішньої політики, «щоб побудувати і підтримувати більш демократичний, безпечний і процвітаючий світ на благо американського народу і міжнародного співтовариства».

Особливо після закінчення Другої світової війни інші департаменти та продюсерські агенції виконавчої влади почали працювати разом з Державним департаментом над вирішенням конкретних питань зовнішньої політики, таких як боротьба з тероризмом, кібербезпека, клімат і навколишнє середовище, торгівля людьми та проблеми жінок.

Крім того, Комітет у закордонних справах Палати представників перераховує наступні області, що викликають занепокоєння зовнішньої політики: «експортний контроль, включаючи нерозповсюдження ядерних технологій і ядерного устаткування; заходи з розвитку комерційного взаємодії з іноземними державами і захисту американського бізнесу за кордоном; міжнародні товарні угоди; міжнародна освіта; і захист американських громадян за кордоном і експатріації».

У той час як світовий вплив Сполучених Штатів залишається сильним, воно скорочується в області економічного виробництва в міру зростання

багатства і процвітання таких країн, як Китай, Індія, Росія, Бразилія і консолідованих країн Європейського Союзу [8, с. 9].

Багато аналітиків зовнішньої політики припускають, що найбільш нагальні проблеми, що стоять сьогодні перед зовнішньою політикою США, включають такі питання, як тероризм, зміна клімату та зростання числа країн, що володіють ядерною зброєю.

Конгрес також грає важливу роль у зовнішній політиці США. Сенат консультиється з питань створення більшості договорів і торгових угод і повинен схвалити всі договори і анулювання договорів більшістю в дві третини голосів. Крім того, два важливих комітетів Конгресу, тим сенатського комітету з міжнародних відносин і Комітет Палати представників з міжнародних справ, повинен затверджувати і може доповнювати всі закони, що стосуються закордонних справ. Інші комітети Конгресу також можуть займатися питаннями міжнародних відносин, і Конгрес заснував численні тимчасові комітети і підкомітети для вивчення спеціальних питань і питань, що стосуються закордонних справ США. Конгрес також володіє значними повноваженнями з регулювання торгівлі США і торгівлі із зарубіжними країнами.

Державний секретар США є міністром закордонних справ Сполучених Штатів і відповідає за проведення міжнаціональної дипломатії. Держсекретар також несе широку відповідальність за операції і безпеку майже 300 посольств, консульств і дипломатичних місій США по всьому світу.

І держсекретар, і всі послы США призначаються президентом і повинні бути схвалені Сенатом.

Як найбільший експортер капіталу у формі прямих інвестицій, США активно прагнуть створити необхідний інвестиційний клімат для своїх корпорацій за кордоном, надаючи їм всебічну підтримку, включаючи військовий тиск. Основні зусилля в цій галузі спрямовані на створення ліберальної системи інвестицій для американських інвесторів та захист їх власності.

Сприяння експорту приватного капіталу проявляється через державну корпорацію приватних інвестицій за кордон. Він надає інвестиційні гарантії,

забезпечує пряме фінансування, проводить підготовчі роботи для реалізації іноземних інвестиційних проектів. Фінансові умови надання позик є пільговими. Новим напрямком стало розширення організації до Центральної та Східної Європи, а також країн СНД. Проводячи політику стимулювання експорту капіталу, США вживає заходів щодо створення механізму захисту інвестицій, в якому двосторонні та багатосторонні угоди відіграють важливу роль.

У США діє національний режим прямих іноземних інвестицій. Офіційно вони обмежені лише в інтересах національної безпеки в ряді гірничодобувних та обробних виробництв, включаючи авіацію, суднобудування, атомну енергетику, морське судноплавство, повітряний транспорт, радіомовлення та космічний зв'язок. У цих випадках режим найбільшого сприяння застосовується до іноземних інвесторів. Одночасно адміністрація США посилила моніторинг та контроль за надходженням та функціонуванням іноземного капіталу. У зв'язку з цим було прийнято ряд законодавчих актів.

Важливим засобом сприяння іноземній діяльності американських компаній є програми економічної допомоги США іноземним країнам. Угоди про допомогу часто визначаються зобов'язаннями країн-одержувачів створити інвестиційний клімат для діяльності американського капіталу, щоб гарантувати його від націоналізації. Були внесені зміни до законів про іноземну допомогу, які дозволяли президенту призупиняти економічну допомогу країнам, які націоналізували майно американських компаній або громадян, і не передбачав та не вживав заходів щодо компенсації. Вони також уповноважили представників США в міжнародних організаціях виступити проти надання багатосторонньої допомоги тим країнам, які експропріювали американське майно. [12, с. 15].

Зовнішньоторговельні позиції країни перебувають у сфері постійної уваги адміністрації. У сфері зовнішньої торгівлі існує подвійний курс, спрямований на забезпечення свободи торгівлі у світі та захист його ринку. Адміністрація захищає інтереси певних соціальних верств і груп від надмірного іноземного впливу, враховуючи погляди прихильників своєї партії. Масштаби протекціонізму в США дуже значні. До товарів, що підпадають під високі митні

тарифи, належать одяг, взуття, тютюн та тютюнові вироби, овочі та вироби з них. Особливо сильна шкода завдана експорту виробничої продукції з країн, що розвиваються. Політика протекціонізму проводиться на виборах.

Ряд країн, курс яких не подобається США, проводить політику заборони економічних зв'язків. Серед країн, на яких поширюються заборони на торгівлю, звинувачення у тероризмі чи нерозповсюдженні, порушення прав людини, є Іран, Сирія, Північна Корея, В'єтнам, Куба та Лівія.

Імпортна політика відображає структурні зміни в економіці та сприяє їх здійсненню. Звичайно, більш високе проникнення імпорту спостерігається у менш перспективних галузях, що зменшує виробничі витрати завдяки використанню дешевших імпортних товарів.

Гасло «вільна торгівля» широко використовується правлячими колами, ніби символізуючи вірність ідеалам американського капіталізму. У 80-90-ті роки він постійно був присутній у виступах усіх президентів. Курс вільної торгівлі безпосередньо пов'язаний з головною стратегічною метою забезпечення американського лідерства у світі, що водночас викликає прагнення США встановити контроль над усіма міжнародними передачами новітніх технологій.

Основна роль у системі державного стимулювання експорту належить Експортно-імпортному банку (ЄІБ), який видає та гарантує експортні кредити, проводить пільгові середньострокові програми кредитування, перераховує векселі приватних комерційних банків для зниження процентних ставок за їх експорт кредити, видає спільні з приватними банками позики на суму 50% від загальної суми позики. Також стимулювання експорту здійснюється за рахунок державного фінансування програм допомоги. Він проходить через «пов'язану допомогу».

Підтримка експорту надається на регіональному та державному рівнях, а також великих містах. Органи місцевого самоврядування надають позики та кредити, випускають облігації, гарантують позики, податкові знижки та інші стимули. У країні створено понад 1300 ділових зон.

На міжнародній арені зміцненню експортних позицій американських ТНК сприяє лібералізація міжнародної торгівлі, в тому числі на підтримку установ глобального та регіонального, міжнародного економічного співробітництва (СОТ, Північноамериканська зона вільної торгівлі тощо) та забезпечення провідні позиції в них [10, с. 19].

Північноамериканський та тихоокеанський регіоналізм почав відкрито проявлятися у зовнішньоекономічній політиці. Країни Північної та Південної Америки, Тихоокеанський регіон розглядаються як пріоритетні регіональні ринки. У зовнішній торгівлі спостерігалось зменшення частки країн Західної Європи, Австралії, ПАР та збільшення частки Канади та країн, що розвиваються в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. [21, с.28].

Торгові відносини між США та незалежними індустріальними країнами є однією з найбільш динамічних частин економічних відносин світу. Це пов'язано з особливостями розподілу природних та трудових ресурсів та умовами їх експлуатації, напрямком соціально-економічної політики регіону. Використання цих факторів та умов забезпечує американським ТНК більший прибуток, ніж в інших сферах.

Найбільшими торговими партнерами є Канада, Японія, Мексика та Китай. До 90-х років США вирішували питання зовнішньої торгівлі та зовнішньоекономічних питань на двосторонньому рівні, а також у рамках міжурядових організацій. Вони не асоціювали себе з членством у національних економічних групах.

У внутрішній сфері адміністрація США вважає запорукою економічного відновлення створення умов, в яких підприємці могли б сприяти збільшенню робочих місць, збільшенню ділової активності. З цією метою розширюються масштабні програми громадських робіт, підприємцям надаються знижки на податки, що заохочують інвестиції, а також розширюються програми підготовки та перепідготовки робітників.

Отже, сьогодні США є лідером світової економіки. Його територія становить 9,3 млн км². Населення - 255 мільйонів чоловік. За рівнем розвитку

промислових сил та масштабами економіки він випереджає кожну з індустріальних країн. На частку США припадає 25% загального світового ВВП, але в перерахунку на душу населення США значно поступається деяким країнам: Швейцарії, Японії, Швеції. Сполучені Штати посідають 1-е місце у світі за обсягами промислового виробництва, найбільш високоефективного сільського господарства у світі. Країна займає 1-е місце у світі за обсягом світового експорту, приблизно 10-12% загального світового експорту. США можуть обмежити доступ товарів країни до її внутрішнього ринку або обмежити експорт до певної країни.

РОДІЛ 2. МІСЦЕ ПРЕЗИДЕНТА У ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОМУ РЕГУЛЮВАННІ США

2.1 Роль повноважень президента у зовнішній політиці США

Конституція США наділяє Президента великими повноваженнями, які для зручності дослідження можна класифікувати, поділяючи їх насамперед на його повноваження як глави держави та глави виконавчої влади Союзу.

Як глава держави, президент США має низку повноважень у сферах національної безпеки, зовнішніх зв'язків та взаємодії із законодавчою та виконавчою владою.

У сфері національної безпеки президент здійснює повноваження головнокомандувача армією і флотом США, а також поліції окремих штатів, коли він призначений на активну службу в США. Той самий напрямок включає надзвичайні повноваження Президента: його право оголосити та припинити надзвичайний стан, а також вжити спеціальних або надзвичайних заходів під час перебування на посаді, включаючи використання армії та сил Національної

гвардії для відновлення правопорядку, придушення заворушень та забезпечити федеральні дії. Надзвичайні повноваження президента США прямо не передбачені Конституцією.

У сфері зовнішньої політики Президент укладає міжнародні договори, призначає послів, консулів та інших уповноважених представників країни в іноземних державах та міжнародних організаціях, здійснюючи ці повноваження "за порадою та згодою Сенату", приймає послів та інших уповноважених представників іноземних держав. Конституція не визначає процедуру відкликання представників США за кордоном. На практиці це питання є прерогативою Президента. У Конституції нічого не сказано про можливість незалежного, тобто без "поради та згоди" Сенату укладення президентом міжнародних угод. Однак така практика має місце. Не всі міжнародні документи, в яких беруть участь США, вважаються договорами в цій країні, а лише ті, які безпосередньо пов'язані з повноваженнями Конгресу. Договори, що входять до компетенції виконавчої влади, називаються виконавчими угодами. Тільки міжнародні договори вимагають схвалення Сенату. Виконавчі угоди укладаються Президентом самостійно. Виконавчі угоди включають, наприклад, угоди про встановлення дипломатичних відносин, мир, спільне військове виробництво, створення військових баз тощо. Однак деякі виконавчі угоди вимагають схвалення Сенату. Такі угоди включають зобов'язання США, які не можуть бути виконані без участі Конгресу (наприклад, якщо для цього потрібні асигнування), а також угоди, які згідно із законом мають бути затверджені Сенатом [9, с. 17].

Але навіть якщо потрібна згода Сенату на міжнародну угоду чи договір, саме Президент відіграє вирішальну роль у цьому процесі, оскільки він здійснює початковий та заключний етапи. Дійсно, договір спочатку підписує Президент або хтось, хто знаходиться в його підпорядкуванні, і лише потім він затверджується Сенатом. Але таке схвалення не означає остаточного рішення про набрання чинності угодою. Ратифікаційну грамоту підписує Президент, який не може цього зробити або, підписавши її, відмовляється здавати на зберігання

або обмінюватися ратифікаційними грамотами, без яких договір не набере чинності.

Для того, щоб урівноважити законодавчу та судову гілки влади, Президент має певні повноваження щодо взаємодії з ними. Таким чином, у судовій системі він має право відкласти виконання вироків та право на помилування за злочини, скоєні проти США (крім випадків засудження шляхом імпічменту). Пояснюючи конституційне право на помилування, президенти також залишили за собою право оголосити амністію. Крім того, відповідно до Конституції України (глава 2, стаття II), Президент за порадою та згодою Сенату призначає суддів Верховного Суду США та інших федеральних судів.

У сфері відносин з Конгресом Президент має право скликати одну або обидві його палати на позачергові засідання. У разі розбіжностей між палатами щодо часу перенесення засідань, Президент приймає остаточне рішення. Він періодично надсилає до палат різні повідомлення, найважливішими з яких є щорічні повідомлення про стан Союзу, які по суті є програмою законодавчих заходів для Конгресу на наступний рік. Крім того, на початку кожної сесії Конгресу подаються економічні та бюджетні послання Президента. Нарешті, президент має вищезазначене право підписувати закони та право відкладати вето.

Однак найбільший повноваження голови виконавчої влади має президент США. Оскільки президент керує величезним виконавчим апаратом, усі чиновники США, посади яких передбачені Конституцією та законом, призначаються за «порадою та згодою Сенату» (якщо сама Конституція не передбачає інше їх заміну). У двох випадках Президент має право призначати посадових осіб самотійно, без "поради та згоди Сенату": якщо таке право йому прямо надано законом і якщо вакансія відкрита між сесіями Конгресу - до кінця наступної сесії.

Президент Сполучених Штатів є головою виконавчої влади або головним виконавчим директором, і його кабінет є одним з найвпливовіших у світі. За Конституцією він повинен «піклуватися за сумлінне виконання законів». Крім

того, він володіє важливими законодавчими і судовими повноваженнями. Офіційна резиденція і офіс президента знаходяться в Білому домі, Вашингтон, округ Колумбія.

Конституційні вимоги до президентства відносно прості: президент повинен бути не молодше 35 років, проживати в країні не менше 14 років і громадянин країни.

Президент разом з віце-президентом обирається строком на чотири роки. 22-а поправка до Конституції 1951 р обмежила термін президентства двома термінами. Франклін Д. Рузвельт був єдиним президентом, обраним чотири рази (вперше в 1933 році).

Якщо президент вмирає або не може виконувати свої обов'язки, його місце займає віце-президент. Конституція не передає ніяких конкретних виконавчих повноважень віце-президенту (або членам президентського кабінету, або іншим федеральним посадовим особам). За винятком права спадкування поста президента, єдиними конституційними обов'язками віце-президента є виконання функцій голови Сенату.

Після них в порядку важливості йдуть державний секретар, міністр фінансів, міністр оборони і інші члени кабінету міністрів. Метод обрання президента властивий США.

Як глава уряду (виконавчої влади) президент повинен виконувати державні програми. Він грає важливу законодавчу роль. Він рекомендує закони Конгресу і просить гроші на операції федерального уряду. Він може накласти вето на будь-який законопроект, прийнятий Конгресом, і його вето може бути скасовано двома третинами голосів в обох палатах Конгресу.

Президент, як глава політичної партії і як головний виконавчий директор уряду, має сильний вплив на громадську думку, від того, від чого дуже часто залежить хід законодавства в Конгресі. В рамках виконавчої влади президент наділений широкими повноваженнями видавати так звані укази, що мають силу закону. Він головнокомандувач збройними силами США. Президент має право призначати глав усіх виконавчих департаментів і агентств разом з сотнями інших

високопосадовців, включаючи суддів, від рівня окружних судів до Верховного суду США. Кожне призначення має бути схвалене Сенатом.

Ще одна важлива функція президента полягає в тому, що він може помилувати всіх обвинувачених в порушенні федерального закону повністю або умовно - скоротити терміни тюремного ув'язнення і зменшити штрафи. Згідно з Конституцією, Президент несе відповідальність за зовнішні відносини з іншими країнами. Разом з державним секретарем президент керує всіма офіційними контактами з іноземними урядами і укладає договори з іншими країнами. Такі договори повинні бути схвалені двома третинами голосів Сенату [3, с. 12].

Повсякденна робота уряду здійснюється різними виконавчими відомствами (міністерствами), створеними Конгресом для вирішення національних і міжнародних справ. Керівники (міністри) цих відомств обираються Президентом і затверджуються Президентом.

Сенат, формує Кабінет. Сьогодні це 15 департаментів: Держава, Казначейство, Оборона, Юстиція, Внутрішні справи, Сільське господарство, Торгівля, Робота, Охорона здоров'я та соціальні служби, Житлове будівництво і міський розвиток, Транспорт, Енергетика, Освіта, У справах ветеранів, Внутрішня безпека (створені після 9 - 11 терактів в 2001 г.). У кожному відділі працюють тисячі співробітників, офіси розташовані по всій країні, а також у Вашингтоні. Крім виконавчих відомств в федеральному уряді більше п'ятдесяти агентств, керівники яких безпосередньо підпорядковуються президенту. Кожне виконавче агентство має певні обов'язки і відповідальність.

У 1947 році була сформована Рада національної безпеки, до якого увійшли президент, віце-президент, державні секретарі та міністр оборони. Це головний центр планування американської зовнішньої і військової політики. Вплив НСК настільки велике, що його часто називають «суперкабінетом». Конституційна захист від неправомірного використання виконавчої влади міститься в наступному положенні: "Президент, віце-президент і всі цивільні посадові особи Сполучених Штатів повинні бути відсторонені від посади після імпічменту за державну зраду, хабарництво або інші серйозні злочини.

У США процедура висунення кандидатів в президенти складається з двох частин. Перша частина - це ряд первинних виборів і фракцій, які проводяться в кожному штаті, а друга частина - це збори по висуненню кандидатів, яке проводиться кожної політичної партією. Це процес, застосовуваний різними політичними партіями для відсіювання потенційних наслідувачів, який не згадується в Конституції США.

Первинні вибори і збори проводяться урядом штату і місцевою владою. У деяких штатах проводяться тільки первинні вибори, в деяких - тільки фракції, а в інших - і те, і інше. Первинні вибори і фракції проводяться з січня по червень до дня виборів. Перша фракція штату проводиться в Айові, а перші первинні вибори - в Нью-Гемпширі.

Коли виборці голосують на первинних виборах і зборах, вони фактично дають право обраному виборцю проголосувати за кандидата, висунутого на з'їзді президентських висувачів.

У Демократичній партії і Республіканської партії також є вищі посадові особи і партійні лідери, які не визначились з вибором. Їх називають незареєстрованими делегатами, які голосують за кого завгодно. Іншими словами, це делегати, які проголосують за вподобаного і бажаного кандидата в президенти.

Президент Сполучених Штатів обирається на національних виборах на чотирирічний термін повноважень, при цьому допускається не більше двох повних термінів. Він повинен бути громадянином за народженням не молодше 35 років. Як і у випадку з сенаторами і представниками, президент обирається безпосередньо виборцями (через вибірників штату). Іншими словами, політична партія з найбільшою кількістю сенаторів і представників не вибирає президента.

Як глава виконавчої влади президент повинен виконувати урядові програми, прийняті Конгресом. Він рекомендує програми і закони Конгресу і просить гроші на операції федерального уряду. Якщо президент «накладає вето» або відмовляється підписати законопроект, прийнятий Конгресом, його вето може бути скасовано двома третинами голосів обох палат Конгресу. Президент

призначає федеральних суддів-послів і сотні державних чиновників, а також покладає обов'язки на обраного віце-президента. Якщо президент вмирає, йде у відставку або стає інвалідом, віце-президент виконує свої обов'язки до наступних виборів.

Згідно з Конституцією США чинний президент може бути усунений з посади до закінчення терміну його повноважень тільки шляхом процедури імпічменту, яка починається з палати представників. Якщо при наявності достатніх доказів, Палата представників становить «законопроект про імпічмент», який повинен бути схвалений двома третинами її членів, судовий розгляд в Сенаті за участю Верховного судді Сполучених Штатів в якості судді і сенаторів. , Як і журі, слід.

Конгрес, законодавча гілка федерального уряду, складається з Сенату і Палати представників. Є 100 сенаторів, по два від кожного штату. Одна третина сенаторів обирається кожні два роки на шестирічний термін повноважень. Сенатори представляють всіх людей в штаті і їхні інтереси.

У Палаті 435 членів. Вони обираються кожні два роки строком на два роки. Вони представляють населення «виборчих округів», на які ділиться кожен штат. Кількість представників від кожного штату залежить від його населення.

Основне завдання Конгресу - приймати закони. Конституція США також дає Конгресу право підвищувати податки, встановлювати правила торгівлі з зарубіжними країнами і штатами, карбувати гроші, організовувати збройні сили, оголошувати війни. Ще одне право, яким володіє Конгрес, - це право пропонувати поправки до Конституції, коли дві третини обох палат вважатимуть це за необхідне.

Згідно з Конституцією, Сенат США наділений деякими особливими повноваженнями, що не передані Палаті представників. Сенат стверджує і не схвалює основні призначення президентом таких високих посадових осіб, як послы, члени кабінету міністрів і федеральні судді. Сенат також має ратифікувати двома третинами голосів договори між США і зарубіжними країнами.

Палата представників має особливу владою. Тільки член Палати представників може внести закон про збір грошей, але він також повинен бути прийнятий Сенатом, перш ніж він стане законом.

Сучасні президенти зазвичай керуються своєю роботою. Вони вважають себе представниками всього народу, поставленими на місце, щоб переслідувати політичний порядок денний, використовуючи притаманні їм сили. Вчені зазвичай хвалять президентів, які дотримуються цієї моделі, тому що вона призводить до амбітних програм політики, які (добре чи погано) залишають сильний слід у американському уряді. Звичайно, коли президенти вважають себе політиками, вони іноді не терплять конституційних обмежень на виконавчу діяльність.

З іншого боку, президенти, які є «старшими клерками», підходять до своєї роботи більш пасивно. Вони набагато більш обережні в перевищенні своїх конституційних повноважень і часто вірять в обмежений уряд. Однак багато вчених вважають, що такі президенти, як Джеймс Б'юкенен і Герберт Гувер, не діяли досить агресивно, щоб справлятися з кризами під час свого правління.

Президент - вищий офіцер збройних сил. Як зазначалося раніше, президенти без коливань виконують цю роль, посилаючи американські війська в гарячі точки по всьому світу в якості інструменту зовнішньої політики. За останні 25 років американські війська воювали на Гренаді, Панамі, Перській затоці, Гаїті, Боснії, Афганістані та Іраку.

Виконувати обов'язки глави держави - це найбільш помітна функція президента, будь то зустріч з главами інших країн, вітання астронавтів або чемпіонів університетського футболу в Білому домі або відкриття Олімпійських ігор. Роль глави держави, хоча і носить в основному церемоніальний характер, робить важливу заяву світу і країні про президента як лідера [6, с. 7].

Президент не тільки визначає напрямок американської зовнішньої політики, а й відіграє важливу роль в її проведенні. Наприклад, в епоху «холодної війни» особисті зустрічі між лідерами Сполучених Штатів і Радянського Союзу сприяли ослабленню напруженості і важливих проривів в області контролю над

озброєннями; дійсно, відносини між Р. Рейганом і М. Горбачовим були ключем до припинення холодної війни. Президент Дж. Картер розробив Кемп-Девідські угоди між Ізраїлем і Єгиптом. Білл Клінтон активно брав участь в мирних переговорах на Близькому Сході під час свого правління. Цей вид діяльності іноді називають дипломатією на вищому рівні.

Президент є головним адміністратором або головним бюрократом країни і в кінцевому підсумку несе відповідальність за все програми виконавчої влади. Відповідальний за те, щоб «всі закони сумлінно виконувалися», президент встановлює загальну політику для виконавчих департаментів і агентств, а не керує їхніми щоденними операціями.

Президент не просто пропонує закон, він бере активну участь в тому, щоб він став законом. Персонал Білого дому підтримує тісні контакти з Конгресом, в той час як президент зустрічається з лідерами Конгресу, щоб домогтися прийняття законопроектів, і закликає окремих членів Конгресу просити їх проголосувати. У випадках розділеного уряду, коли Білий дім і Конгрес контролюються різними політичними партіями, президент може безпосередньо звертатися до народу за підтримкою.

Очікується, що президент поставить моральний тон нації, включаючи приблизну чесність, релігійну віру і порядність. Питання про моральне лідерство президента придбало нову важливість в останні роки, оскільки засоби масової інформації та громадськість стали приділяти більш пильну увагу приватному життю обраних посадових осіб. «Проблема характеру» часто включається в опитування громадської думки про дії президента.

Крім виконання явно державних функцій, президент виступає в ролі «номінального глави» політичної партії. Очікується, що президент підтримає платформу партії, допоможе зібрати гроші для партії і буде проводити кампанію за кандидатів партії. Президент розраховує на підтримку членів партії в Конгресі ключовими голосами; однак недавній досвід показав, що партійна лояльність знижується.

Можливий конфлікт існує між президентом як лідером країни і лідером партії. Проникливі президенти реалістично розглядають позиції своїх партій, намагаючись досягти консенсусу з позапартійним питань. Зростання груп інтересів, які займають позицію щодо спірних або емоційним питань, таким як аборти, шкільна молитва і витрати на соціальне забезпечення, може ускладнити досягнення цього балансу.

Глава уряду - це вища посадова особа виконавчої влади уряду, часто очолює кабінет. У парламентській системі главу уряду часто називають прем'єр-міністром, головним міністром, прем'єр-міністром і т. д. У президентських республіках або абсолютних монархіях главою уряду може бути та сама особа, що й глава держави, якого також часто називають главою держави. президент або монарх.

У парламентській системі глава держави зазвичай відрізняється від глави уряду. Це контрастує з президентською системою в умовах демократії, де глава держави часто також є главою уряду, і, що найбільш важливо, виконавча влада не отримує свою демократичну легітимність від законодавчої влади. Парламентську систему можна протиставити президентській системі, яка діє при більш строгому поділі влади, при якому виконавча влада не є частиною парламентської або законодавчого органу і не призначається ними. У такій системі конгреси не вибирають і не зміщують глав урядів, і уряду не можуть вимагати дострокового розпуску, як це може мати місце в разі парламентів. Оскільки законодавча гілка влади має більше влади над виконавчою гілкою в парламентській системі [16, с. 11]

Президентська система - це система правління, в якій виконавчу гілку влади очолює президент, який одночасно є главою держави і главою уряду. У такій системі ця гілка існує окремо від законодавчої влади, перед якою вона не підзвітна і яку не може в нормальних обставинах відхилити.

Президентські уряди не роблять різниці між посадами глави держави і глави уряду, які займає президент. Багато парламентські уряди мають символічного главу держави у вигляді президента або монарха. Ця особа

відповідає за формальності виконання державних функцій або, у випадках, коли глава держави має резервні повноваження, за «невтручання», що впливає з функціонального парламенту, в той час як конституційні прерогативи глави уряду зазвичай здійснюються прем'єр-міністром.

Хоча Конституція прямо не надає президентам право визнавати іноземні уряди, загально прийнято вважати, що вони мають це право в результаті свого конституційного права «посилати і приймати послів». Це зазвичай відоме як «право призначення» президентом. Оскільки відправка посла в країну і прийом її представника на увазі визнання легітимності залученого іноземного уряду, президенти успішно заявили про свої виняткові повноваження вирішувати, які іноземні уряди визнаються Сполученими Штатами. З цього впливає, що вони мають право припиняти відносини також з іншими країнами.

Поряд з призначенням суддів президенти призначають послів і посадових осіб. Ці призначення вимагають затвердження Сенатом. Якщо Конгрес не засідає, президенти можуть виробляти тимчасові призначення, відомі як призначення на перерву, без затвердження Сенатом, до кінця наступної сесії Конгресу.

Хоча це і не передбачено конституцією, президенти також іноді використовують «виконавчі угоди» в міжнародних відносинах. Ці угоди часто розглядають вибір адміністративної політики, що відноситься до виконавчої влади; наприклад, ступінь, в якій кожна з країн представляє збройне присутність в даній області, як кожна країна буде забезпечувати дотримання договорів про авторське право або як кожна країна буде обробляти іноземну пошту.

Однак в 20-м столітті використання виконавчих угод значно розширилося, і критики поставили під сумнів масштаби цього використання як заміну договірного процесу та усунення запропонованих конституцією стримувань і протигаг щодо виконавчої влади в міжнародних відносинах. Прихильники заперечують, що угоди пропонують прагматичне рішення, коли виникає необхідність в швидких, секретних і / або узгоджені дії.

Неформальна дипломатія століттями використовувалася для спілкування між державами. Більшість дипломатів працюють для вербування фігур в інших країнах, які могли б надати неформальний доступ до керівництва країни. У деяких випадках колишній займає офіційну посаду продовжує займатися неформальною дипломатичною діяльністю після виходу на пенсію.

У деяких випадках уряд вітає таку діяльність, наприклад, як засіб встановлення початкового контакту з ворожою державою без формальних зобов'язань.

В інших випадках, такі неформальні дипломати прагнуть просувати політичний порядок денний, відмінний від політики уряду, який перебуває при владі. Таку неформальну дипломатію практикували колишні президенти США Дж. Картер і (меншою мірою) Білл Клінтон, а також колишній ізраїльський дипломат і міністр Йосі Бейлін.

Згідно з Конституцією Президент несе відповідальність за зовнішні відносини з іншими країнами. Разом з державним секретарем президент керує всіма офіційними контактами з іноземними урядами, укладає договори з іншими країнами. Такі договори повинні бути схвалені двома третинами голосів Сенату.

2.2 Повноваження президента США у сфері зовнішньої політики

Президент США обирається опосередковано строком на 4 роки. Одна і та ж особа може бути обрана президентом не більше двох разів. Виборча президентська кампанія розпочинається задовго до того, як виборці прийдуть на дільниці для голосування. Президентські вибори у США - це двоступеневі вибори. Спочатку населення обирає членів ради виборців, які в свою чергу обирають президента та віце-президента держави. На початку листопада виборці голосують у штатах. Кожен штат обирає стільки виборців, скільки представників

та сенаторів від штату до Конгресу. Для цього створюються багатомандатні виборчі округи (одна держава - один округ) та застосовується мажоритарна система відносної більшості. За цією системою, список виборців від однієї партії, яка набрала відносно більше голосів, ніж інші списки, виграє всі місця від цієї держави в раді виборців.

Коли стане відомо кількість виборців, обраних від кожної партії, фактично визначається, хто з кандидатів стане президентом. Це пов'язано з тим, що в американській практиці виборець розглядається не як делегат виборця, який може вільно виражати свою волю, а як агент партії, зобов'язаний проголосувати за кандидата від партії, від якої він був обраний.

У середині грудня виборці збираються в столицях штатів і голосують за президента та віце-президента. Результати голосування в штатах надсилаються голові сенату. У присутності членів Конгресу підбиваються підсумки та офіційно оголошуються. Кандидат, який набрав абсолютну більшість голосів, визнається обраним президентом.

Президент, обраний в середині грудня, вступає на посаду 20 січня наступного року. Такий тривалий період необхідний президенту для формування президентської адміністрації або виконавчої ради. Перед вступом на посаду Президент складає присягу [7, с. 4].

Якщо жоден претендент не набере абсолютної більшості голосів, застосовується екстраординарна процедура призначення президента і віце-президента. Обрання президента з числа трьох кандидатів, що набрали найбільшу кількість голосів, здійснює Палата представників. В аналогічній ситуації віце-президента з числа двох кандидатів, що набрали найбільшу кількість голосів, обирає Сенат.

Важливим елементом американської виборчої системи є дво-партійність, що склалася історично. Постійне суперництво і протиборство партій веде до їх взаємоконтролю на всіх рівнях влади і, з іншого боку, не дає розпорошення і не викликає подиву виборців, який створює багатопартійна система. Партія

меншості в США контролює урядову більшість, обидві фракції Конгресу – президента і виконавчу владу.

Нерідко (наприклад, за президентів Р. Рейгана і Дж. Буша) більшість у Конгресі належала опозиційній до президента партії. В аналогічному становищі опинилася в 1995 р. адміністрація президента-демократа Клінтона.

Конституція США надає президенту широкі повноваження виконавчої влади. Він "забезпечує точне дотримання законів і визначає повноваження всіх посадовців Сполучених Штатів". Подібна загальна формула конституційної компетенції дає можливість президенту розширювати її шляхом делегування повноважень з боку Конгресу ("надзвичайні повноваження"), а також на основі так званих "повноважень, що маються на увазі", які відповідають духу Конституції, випливають із практики її застосування.

Прерогативи президента США як глави президентської республіки є більш значними, ніж президентів у парламентських республіках. Як вищий посадовець він представляє державу у відносинах з іншими державами ("за порадою і за згодою сенату"), призначає дипломатичних представників та відкликає їх. Президент має право провадити переговори з іноземними державами і укладати міжнародні договори (деякі з них належать до угод виконавчої влади і не підлягають ратифікації сенатом). Він є головнокомандувачем збройних сил і національної гвардії; причому ця правомочність існує не номінально, а реально. Він наділений правом помилювання і відстрочення виконання вироків, нагороджує медалями. Президент США як глава держави призначає міністрів ("за порадою і за згодою сенату"), які несуть відповідальність перед ним і можуть за його волевиявленням бути звільнені з поста в будь-який час. Він призначає членів Верховного суду і багатьох інших посадовців "за порадою і за згодою сенату". Нижчі посадовці призначаються президентом одноосібно, без "поради і згоди" сенату.

Президент республіки направляє Конгресу послання, в яких повідомляються відомості про становище в країні й обґрунтовується прийняття Конгресом необхідних законів. Конституційне положення: "Президент...

рекомендує до його розгляду такі заходи, які він визнає необхідними і доцільними..." фактично закріплює за ним право законодавчої ініціативи. Президент США має право скликати Конгрес на надзвичайні сесії. Президент промульгує закони, прийняті Конгресом. При цьому йому надано право у разі незгоди із законом повертати його на повторний розгляд у Конгрес (відкладальне вето). У разі подолання вето президента палати Конгресу повинні повторно схвалити вказаний закон 2/3 голосів. В умовах США жодна з партійних фракцій не володіє 2/3 голосів, а тому відкладальне вето є вельми ефективним засобом "заборони" президентом законодавчої діяльності Конгресу. Багаторічна практика свідчить, що Конгрес долає не більше 7–11 % вето президента. Президентське вето може бути застосоване до будь-якого закону, окрім поправок до Конституції. Президент зобов'язаний затвердити закон протягом 10 днів; якщо у вказаний термін він цього не зробить, закон вважається затвердженим.

Іншою важливою функцією президента є законодавча. За Конституцією президент не наділений у чіткій формі правом законодавчої ініціативи, проте в післявоєнний період його законодавча роль значно посилилася. До обов'язків президента увійшли розробка і внесення проекту федерального бюджету на розгляд Конгресом. Розробку проекту бюджету здійснює адміністративно-бюджетне управління.

Звернення президента до Конгресу з бюджетним посланням транслюється на всю країну і виконує важливу роль у формуванні підтримки виборцями президентської програми і здійснення тиску на Конгрес знизу. Цю тактику успішно використовував Р. Рейган на початку 80-х років, коли швидко домігся затвердження Конгресом своєї новаторської на ті часи програми, що одержала назву "рейганоміка". Ця програма, спрямована серед іншого на значне скорочення соціальних програм федерального уряду, тобто на звуження влади згадуваних "потрійних союзів" у внутрішньополітичній сфері, не могла не викликати сильної протидії з їх боку.

Президент одержує за свою роботу платню (200 тис. дол. на рік), яка, за Конституцією, протягом його чотирилітнього перебування на посту не може

бути ні збільшена, ні зменшена. Крім того, президенту виділяється 50 тис. дол. на додаткові витрати, які оподатковуються, і 100 тис. дол. (не оподатковуваних) – на транспортні витрати. Після залишення поста президента йому виплачується довічна пенсія у розмірі 63 тис. дол. на рік, надаються і деякі інші пільги.

Президент США не несе політичної відповідальності перед Конгресом. Як записано в Конституції, президент може бути усунений з посади, лише якщо він буде засуджений у порядку імпічменту, у разі визнання винним "у зраді, хабарництві або інших тяжких злочинах і провинах".

Імпічмент – особлива процедура притягнення президента до відповідальності, а також деяких інших вищих цивільних посадовців (міністрів, послів, федеральних суддів). Фактично імпічмент представляє квазісудові повноваження Конгресу. За цією процедурою палата представників приймає резолюцію про порушення імпічменту і формулює обвинувальні статті імпічменту. Рішення ухвалюється простою більшістю голосів депутатів. Потім затверджені "статті імпічменту" передаються в сенат, який зобов'язаний прийняти справу до розгляду і винести ухвалу по суті справи. У разі порушення справи про звинувачення президента в сенаті головує не віце-президент, а голова Верховного суду. Якщо особа визнається винною, то вона усувається від посади і позбавляється права посідати будь-яку посаду у федеральному державному апараті. Особа, засуджена у порядку імпічменту, може притягатися до кримінальної відповідальності на загальних підставах [14, с. 12].

В історії США процедура імпічменту стосовно президента застосовувалася лише двічі. У 1868 р. до відповідальності притягався Е. Джонсон. Він обвинувачувався в протизаконній спробі звільнити військового міністра. Для визнання його винним не вистачило лише одного голосу. Тривалий час застосовувався не імпічмент, а лише загроза його здійснення. Так, саме готовність Конгресу почати процедуру імпічменту була поштовхом до відставки президента Річарда Ніксона після "уотергейтського скандалу" в 1974 р.

Другий раз імпічмент було розпочато проти президента Вілла Клінтона. Основним звинуваченням проти нього було те, що він увів в оману суд, який

розслідував справу про його скандальні стосунки з практиканткою Білого дому Монікою Левінські. Проте сенат не затвердив усунення Вілла Клінтона, оскільки для цього не вистачило двох голосів.

Президенту як главі виконавчої влади підпорядкований складний і розгалужений апарат федеральних міністерств і відомств, який налічує більш як 3 млн державних службовців. Ця величезна бюрократична піраміда складається з елітного шару, змінюваного з приходом до влади іншої партії, – адміністрації (приблизно 600 політично значущих посад, кандидати на які призначаються президентом або його підлеглими за "порадою і згодою" сенату або без нього) і численної армії федеральних урядовців, що постійно перебувають на державній службі. Про них варто розповісти докладніше, оскільки вони виконують важливу роль у здійсненні президентської влади. У США за цією частиною апарату управління утвердився термін "кар'єрна бюрократія". Ці урядовці поступово просуваються посадовими сходами від перших до вищих класів, одержуючи на верхньому рівні щорічну платню приблизно 60 тис. – 80 тис. дол. Звільнити або піддавати переслідуванню з політичних мотивів кар'єрного урядовця президент або політичні призначенці не мають права відповідно до закону про цивільну службу 1883 р. Цей самий закон вимагає від кар'єрного чиновництва політичної нейтральності щодо адміністрації. Будь-якому федеральному службовцю, включаючи президента, законом заборонено використовувати федеральні відомства для вчинення будь-якої дії або впливу на виборчий процес, виборчі кампанії і вибори.

З 1939 до 1977 р. повноваження президента щодо реорганізації виконавчої влади фактично не обмежувалися. Згодом відповідно до закону за ним збереглося право на реорганізацію переважно другорядних структур виконавчої влади. Що ж до великих реформ (ліквідація міністерств і незалежних адміністративних агентств тощо), реорганізацій проводилися вони можуть, за законом, Конгресом.

Керівництво зовнішньою політикою за Конституцією також зосереджено в руках президента. Йому належать прерогативи "укладати міжнародні договори

за умови їх схвалення двома третинами присутніх сенаторів; за порадою і згодою сенату призначати послів та інших повноважних представників і консулів". Ці повноваження фактично закріплюють за президентом роль головного дипломата країни. Президент також наділений правом укладати міжнародні договори, які не вимагають ратифікації сенатом. Йому належить право визнавати або не визнавати іноземні уряди.

Зосередження зовнішньополітичних прерогатив у руках федерального уряду відповідає одному з основних принципів американської державності – принципу федералізму. Конституцією окремим штатам забороняється мати власні збройні сили (за винятком національної гвардії і поліції), займатися зовнішньополітичною діяльністю, друкувати власні грошові знаки. Президент, розробляючи і здійснюючи зовнішньополітичний курс, тісно співробітничав з Конгресом. Часто основні зовнішньополітичні рішення є складним, багатобічним компромісом між інтересами президента, його союзників у Конгресі, бюрократією різних зовнішньополітичних відомств, що конкурують між собою, політичних угруповань поза урядом і громадською думкою. Як головнокомандувач збройних сил країни президент втілює інший важливий принцип державності – підлеглість військових цивільним особам навіть у сфері оборони.

Президента Сполучених Штатів зазвичай називають найвпливовішою людиною у вільному світі, але законодавчі повноваження президента строго визначені Конституцією і системою стримувань і противаг між виконавчою, законодавчою і судовою гілками уряду. Законодавчі повноваження президента впливають з розділу 1 статті II Конституції Сполучених Штатів, в якому говориться, що президент піклується про сумлінне виконання законів.

Хоча прийняття і ухвалення законодавства є обов'язком Конгресу, обов'язком президента є або схвалити ці законопроекти, або відхилити їх. Як тільки президент підписує закон, він негайно вступає в силу, якщо не вказана інша дата вступу в силу. Тільки Верховний суд може скасувати закон, оголосивши його неконституційним.

Президент також може зробити заяву про підписання під час підписання законопроекту. Заява Голови підписання може просто пояснити мету законопроекту, інструктує відповідальних галузевих органів виконавчої влади про те, що закон повинен бути введений або висловити думку президента щодо конституційності закону.

Крім того, дії президентів сприяли п'яти «іншим» змін Конституції за ці роки.

Нарешті, коли президенти підписують закон, вони можуть і часто докладають до законопроекту обов'язкове «заяву про підписання», в якому вони можуть висловити свою стурбованість з приводу певних положень законопроекту, не накладаючи на нього вето, і визначити, які розділи законопроекту вони дійсно мають намір забезпечити дотримання. У той час як критики заяв про підписання законопроектів стверджують, що вони дають президентам віртуальне право вето щодо окремих пунктів, право їх видавати було підтверджено Верховним судом США.

Президент також може накласти вето на конкретний законопроект, який Конгрес може скасувати більшістю в дві третини голосів членів, присутніх як в Сенаті, так і в Палаті представників, коли проводиться скасовує голосування. Яка б палата Конгресу ні висунула законопроект, він може також переписати закон після вето і відправити його назад президенту на затвердження.

У президента є третій варіант - нічого не робити. В цьому випадку можуть відбутися дві речі. Якщо Конгрес засідає в будь-який момент протягом 10 робочих днів після отримання законопроекту президентом, він автоматично стає законом. Якщо Конгрес не збереться протягом 10 днів, законопроект вважається недійсним, і Конгрес не може його скасувати. Це називається кишеньковим вето.

Ще одна форма права вето, яку президенти часто просили, але ніколи не отримували, - це «лінійне вето». Що застосовується в якості методу запобігання часто марнотратних витрат на цільові або свинячі бочки, вето за статтею дало б президентам право відхиляти тільки окремі положення - статті витрат - в рахунках витрат, без внесення вето на іншу частину законопроекту. Проте, на

розчарування багатьох президентів, Верховний суд США завжди вважав вето по окремих статтях неконституційним порушенням виняткових законодавчих повноважень Конгресу щодо внесення поправок до законопроектів.

Є два способи, якими президенти можуть висувати ініціативи без схвалення Конгресу. Президенти можуть видати відозву, часто церемоніальне за своїм характером, наприклад, оголосити день в честь кого-то або чогось, що внесло свій вклад в американське суспільство. Президент також може видати указ, який має повну силу закону і спрямований в федеральні агентства, яким доручено його виконання. Приклади включають указ Франкліна Д. Рузвельта про інтернування американців японського походження після нападу на Перл-Харбор, інтеграцію збройних сил Гарі Труменом і наказ Дуайта Ейзенхауера про інтеграцію національних шкіл.

Конгрес не може безпосередньо голосувати за скасування виконавчого розпорядження так, як він може накласти вето. Замість цього Конгрес повинен прийняти закон про скасування або зміну порядку на свій розсуд. Президент зазвичай накладає вето на цей законопроект, а потім Конгрес може спробувати скасувати вето на цей другий законопроект. Верховний суд також може оголосити виконавче постанову неконституційною. Скасування наказу Конгресом трапляється вкрай рідко.

Один раз на рік президент зобов'язаний направляти Конгресу повний текст звернення про стан справ в країні. В цей час президент часто викладає свою законодавчу порядку денного на наступний рік, виділяючи свої законодавчі пріоритети як для Конгресу, так і для країни в цілому.

Щоб допомогти Конгресу прийняти його законодавчу порядку денного, президент часто просить конкретного законодавця спонсорувати законопроекти і лобіювати інших членів для прийняття. Члени президентської адміністрації, такі як віце-президент, глава його адміністрації та інші представники, пов'язані з Капітолійському пагорбом, також будуть лобіювати.

Політичні гілки часто схрещують мечі з приводу зовнішньої політики, особливо коли президент належить до іншої партії, ніж керівництво хоча б однієї палати Конгресу. Наступні проблеми часто викликають конфлікт між ними:

Військові дії. Військові сили розділені між двома гілками. Тільки Конгрес може оголосити війну, але президент може почати бойові дії без дозволу Конгресу. Хоча існує загальна думка про те, що президент може використовувати військову силу для відбиття нападу, ведеться багато суперечок про те, коли вони можуть ініціювати використання військової сили на свій розсуд. Ближче до кінця війни у В'єтнамі Конгрес прагнув регулювати використання військової сили, прийнявши Резолюцію про військові повноваження всупереч вето президента Річарда Ніксона. З тих пір адвокати виконавчої влади ставлять під сумнів деякі частини конституційності резолюції, і багато президентів її ігнорують. У 2001 році Конгрес уповноважив президента Джорджа Буша використовувати військову силу проти осіб, відповідальних за теракти 11 вересня; а в 2002 році він схвалив військові дії США проти Іраку. Однак в останні роки правові експерти з обох сторін заявили, що президенту слід було отримати додаткові повноваження для застосування військової сили в Лівії, Іраку і Сирії [16, с. 11].

Конгрес також може використовувати свою «міць», щоб приборкати військові амбіції президента, але історики зазначають, що законодавці зазвичай не вживають ніяких дій до кінця конфлікту. Більш того, законодавці часто не хочуть, щоб їхні виборці вважали, що вони стримують фінансування збройних сил США, які борються за кордоном. Під час війни у В'єтнамі законодавці прийняли кілька поправок, що забороняють використання коштів для бойових дій у В'єтнамі і сусідніх країнах. Конгрес прийняв аналогічні заходи в 1980-х роках щодо Нікарагуа і в 1990-х роках щодо Сомалі.

Іноземна допомога. Президенти також заперечували проти спроб Конгресу відмовляти в економічній допомозі або допомозі в сфері безпеки урядам або організаціям з поганою репутацією в області прав людини. Наприклад, під час адміністрації Обама високопоставлені військові

командири США заявили, що обмеження на допомогу США, хоча і діяли з кращих спонукань, ускладнювали виконання інших зовнішньополітичних цілей, таких як боротьба з тероризмом або наркотиками.

Інтелект. Конгрес почав вимагати більшої ролі в нагляді за розвідкою в 1970-х роках, особливо після того, як Комітет розкрив порушення конфіденційності, вчинені ЦРУ, Федеральним бюро розслідувань і Агентством національної безпеки.

Конгрес прийняв кілька законів, що регулюють збір розвідувальних даних, і заснував комітети для нагляду за діяльністю виконавчої влади в областях, включаючи таємні операції. Багато президентів протестували проти цих подій і заявляли, що Конгрес зазіхає на їх прерогативи.

Міжнародні угоди. Сенат схвалив понад 1600 договорів за роки, але він також відхилив або відмовився розглядати багато угоди. Після Першої світової війни сенатори виступили проти Версальського договору, переговори щодо якої вів президент Вудро Вільсон.

Невелика коаліція у верхній палаті заблокувала ратифікацію Конвенції ООН з морського права, незважаючи на підтримку як республіканської, так і демократичної адміністрацій. Політичні перешкоди, пов'язані з договорами, іноді змушували президентів укладати великі багатонаціональні угоди без згоди Сенату. Наприклад, Паризька угода про зміну клімату та ядерна угода з Іраном, обидва з яких були укладені президентом Обамою, не є договорами. Таким чином, вважають аналітики-правознавці, майбутні президенти, швидше за все, підуть від них без згоди Конгресу. У Конституції не сказано, чи потрібно президентам згоду Сенату на припинення договорів.

Угода. Конституція прямо наділяє Конгрес правом регулювати зовнішню торгівлю, але законодавці протягом десятиліть наділяли президентів спеціальними повноваженнями для укладення торгових угод в рамках встановлених параметрів. Відновлення цього «прискореного» органу зі сприяння торгівлі стало більш спірним в останні роки, оскільки торговельні угоди стали більш складними, а суперечки з ним - більш упередженими.

Імміграція. За конституцією президенти зобов'язані виконувати федеральні імміграційні закони, але ведуться серйозні суперечки про те, наскільки вони вільні у цьому. Багато законодавців-республіканців заявили, що адміністрація Обама проігнорувала закон, коли встановила програми захисту іммігрантів без документів від депортації.

Зі свого боку, адміністрація заявила, що у неї є широкі повноваження вирішувати, як витратити мізерні ресурси уряду на правозастосування. Зовсім недавно багато законодавців-демократи заявили, що президент Дональд Дж. Трамп перевищив свої конституційні і встановлені законом повноваження, коли він спробував заблокувати в'їзд до Сполучених Штатів мандрівникам з семи країн з мусульманською більшістю.

ВИСНОВКИ

Інститут президентства був заснований в США. Творці американської Конституції створили сильну, одноособову президентську владу, сполучивши в одній особі повноваження і глави держави і глави уряду. Одночасно, для того, щоб запобігти перетворенню єдиної виконавчої влади в режим особистої влади, попередити виникнення диктатури і свавілля, “батьки-засновники” закріпили принцип поділу на законодавчу, виконавчу і судову влади, доповнили його системою взаємних “стримань і протигаг” цих влад по відношенню одна до одної.

За американською моделлю президентського правління президент має широкі і різноманітні повноваження, але він діє лише в межах федеральної виконавчої влади, і в силу конституційного розподілу влад не може одноособово керувати усім державним апаратом. Його повноправними партнерами і “протигагами” виступають незалежний від президента Конгрес та і не менш незалежний Верховний суд.

При всій силі своєї влади, помноженої на особисту активність ні один президент США не був спроможний досягти якихось значних змін у внутрішній і зовнішній політиці американської держави без підтримки вищого законодавчого органу країни. Політична система США дає можливість президенту зосередити в своїх руках велику владу лише при одній умові — його повинна підтримувати більшість членів Конгресу. В такій тісній залежності президентської політики від позиції і дій парламенту — одна з найважливіших відмінностей американської моделі президентства від авторитарних моделей президентської влади.

Американська модель президентства не допускає виникнення двовладдя в політичній системі, стану коли президент проводить свою політику, а Конгрес здійснює свій курс. Система розподілу і балансу влад навіть за умов, коли президент представляє одну партію, а більшість Конгресу підтримує опозиційну партію, забезпечує єдність державної політики.

Президентська модель США по багатьох своїх атрибутах була впроваджена в інших країнах Латинської Америки. Там так само Конституційно

затверджена республіканська форма правління, президент суміщає функції глави держави і глави уряду, законодавча влада представлена Конгресом, а судова — Верховним судом. Але в той же час латиноамериканська модель президентства значно відрізняється від американської.

Таким чином, ми ще розглянули криза інституту президентства в США і виявили, що його наявність залежить не тільки від конкретної особистості даного президента, а від самої політичної системи та її пристрою. Історичні прецеденти Вотергейта і "Ірангейта", а також інших кризових явищ, дозволяють говорити про фактичне створення з після в'єтнамський період особливого кризово-відновлювального політичного механізму в американській системі поділу влади.

Цей механізм призначений для припинення непрямим шляхом тих, які найчастіше пов'язані з порушенням закону, напрямків діяльності президентської влади, які прямо чи тільки лише в потенціалі несуть загрозу авторитаризму, тобто серйозних порушень балансу розподілу влади на користь виконавчої влади. Зворотною стороною цього явища є загроза корпоративним інтересам сенаторів і конгресменів.

Спрацювання даного механізму - досить хворобливе і навіть частково ризикована захід для американської політичної системи. Проте сама наявність такого кризово-відновного механізму дозволяє говорити про високу політичну ефективності американської системи поділу влади, про домінування права і глибоких демократичних традицій у її функціонуванні. "Президент не вище закону", однак, і Конгрес не всесильний.

Рішення Президента з питань його компетенції мають форму *правових актів*. З буквального прочитання Конституції США випливає, що Президент правом нормотворчості не має (за винятком сфери внутрішньої організації виконавчої влади). Це прерогатива законодавчого органу - Конгресу. Однак на практиці нормотворча діяльність здійснюється Президентом вельми активно. На думку деяких американських авторів, саме Президент у даний час фактично є "головним законодавцем".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. "Американська модель": з майбутнім у конфлікті: / Сб. під ред. Шахназарова К.М. - М.: Прогресс, 2015. - 254 С.

2. Американські президенти: 41 історичний портрет від Дж. Вашингтона до Білла Клінтона (за ред. Ю. Хайдекінга). М.; Р.-на-Д.: "Зевс"; "Фенікс", 2017.- 636 С.
3. Американська цивілізація як історичний феномен сприйняття США в Американській, Західноєвропейської і російської суспільної думки. / Отв. ред. Н.Н. Болховітінов. - М.: "Наука", 2018. - 495 С.
4. Американський уряд: єдність у різноманітті. М.: Магістр., 2017.-355 С.
5. Бурстін Д. Американці: Демократичний досвід / Пер. з англ. - М., 2016.- 811 С.
6. Дай Томас Р., Хартія Зіглер Л. Демократія для еліти (Введення в американську політику). - М.: Юрид.лит.-ра., 2018. - 318 С.
7. Іванян Е.А. Рональд Рейган - Хроніка життя і часу. - М.: Думка., 2017.- 411 С.
8. Кокорев А.А. "Яструби" не вгамовуються. - М.: Молода гвардія. - 2019. -239 С.
9. Корнілов Ю.Е., Шишкин Г.А. Хто править Америкою. М.: Политиздат., 2016.-335 С.
10. Лузін В.В. Президентська модель поділу влади (на прикладі США) // Держава і право. - 2019., № 3. С. 155с.
11. Мірошникова В.В., Мірошникова Д.С. 100 знаменитих політиків.- Харків: "Фоліо", 2018.-511.с.
12. Острогорського М.Я. Демократія і політичні партії. М.: РОССПЭН, 2017.-639 С.
13. Сегрін В.В. Суспільство і влада на США ХХ століття. / / Американська цивілізація як історичний феномен. Сприйняття США в американській, західноєвропейської та російської суспільної думки. - М.: Наука., 2018.-459 С.
14. Сравнительное изучение цивилизаций: Хрестоматия. / Сост. Б.С. Евсеев. М.: Аспект-Пресс, 2016. - 556 С.
15. Становлення американської держави / Отв. ред. А. А. Фурсенко. -Спб., 2017.-320 С.

16. Яковлев А.Н. Від Трумена до Рейгана: Доктрини і реальності ядерного століття. М.: Молода гвардія., 2015. - 416.

17. Futures for Diplomacy. Integrative Diplomacy in the 21st Century / [Brian Hocking, Jan Melissen, Shaun Riordan, Paul Sharp] // Clingendael Netherlands Institute of International Relations Report. – October 2017. – № 1. – 78 p.

18. List of Under Secretaries for Public Diplomacy and Public Affairs. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://en.wikipedia.org/wiki/Under_Secretary_of_State_for_Public_Diplomacy_and_Public_Affairs

19. U.S. EMBASSIES, CONSULATES, AND DIPLOMATIC MISSIONS. United States Department of State. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usembassy.gov/>.

20. Under Secretary for Public Diplomacy and Public Affairs. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.state.gov/r/>.

21. United State of America Foreign Service Act. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://transition.usaid.gov/policy/ads/400/fsa.pdf>.].

22. US Department of State. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.state.gov/>. 13. US Public Diplomacy structure. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.state.gov/r/>.